

Становище

от проф. дпсн. Снежана Илиева

относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор” по професионално направление 3.2. Психология (Организационна психология),

на Сюзан Сейфетинова на тема:

„СТРЕС И ТРУДОВО ИЗПЪЛНЕНИЕ ПРИ СЛУЖИТЕЛИ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА“

Обща характеристика на дисертационния труд

Проблемите за стреса и бърнаута са класически при изследвания на работещите в социалната сфера и на пръв поглед едно дисертационно изследване няма какво съществено да добави. В настоящия случай това обаче не е така, защото дисертацията не толкова е насочена към това да констатира нивото на стрес и бърнаут при работещи в социалната сфера, а да установи начините на справяне със стреса и тяхната взаимовръзка с трудовото изпълнение. Така поставена, темата на дисертацията не само е актуална, предвид на заетия дял служители в различни помагачи професии, но и има очаквана практическа значимост и резултатите от нея могат да бъдат въведени на практика при превенция и управление на стреса в социалната сфера.

Дисертацията е с обем от 196 страници, като 35 страници са приложения. Използвани са 189 литературни източника, от които 83 на български и 106 на английски език. Резултатите от изследването са таблично и графично илюстрирани. В съдържателно отношение тя е структурирана в увод, две основни части, обобщения и изводи, заключение, библиография и приложения. Първата част представлява теоретичен обзор на разглежданата проблематика, който е обособен в два основни параграфа, съответно насочени към професионален стрес, справяне със стреса и бърнаута и към управление на трудово изпълнение. Във всеки от тях са проследени

основните теоретични възгледи. В прегледа на теориите за стреса се очертават основните тенденции в неговото изследване в работна среда, като е отделено съществено внимание на стреса и бърнаута при работещите в помощните професии и в частност, в социалната сфера. Наред с причините и факторите, които водят до професионален стрес, са посочени последствията от него, както и насоките за неговата превенция в организационна среда.

Подчертава, че управлението на изпълнението придобива все по-голяма значимост в съвременните организации, както и необходимостта от въвеждане на работеща и ефективна система за оценка на изпълнението. Отчетени са типичните дефицити и грешки при оценка на изпълнението, както и факторите, които оказват влияние върху трудовото изпълнение като цяло и, в частност, в социалната сфера.

При теоретичния обзор прави впечатление стегнатостта при представяне на теоретичните възгледи, без това обаче да отнеме от тяхната съдържателна стойност. Наред с това, докторантката не разглежда въпросите за стреса и трудовото изпълнение по принцип, а съотнесено към изследвана социална сфера, като се подчертава, че има специфика както на факторите и проявите на стреса и бърнаута, така и на предикторите на трудовото изпълнение при социални работници.

Втората част представя емпиричното изследване и е обособена в две отделни параграфа съответно за методика и дизайн на изследването и за анализ и интерпретация на резултатите. Използваният инструментариум е описан детайлно, като за целта на изследването, са разработени въпросници за измерване на трудовото изпълнение, базирани на съществуващите оценки на изпълнението и професионалните компетенции, приложими към настоящия момент в системата на социалното подпомагане у нас. Описани са резултатите от факторен анализ на въпросниците за трудовото изпълнение и са спазени психометричните процедури. Хипотезите са

аргументирани съобразно теоретичния обзор и предложения модел на изследване. Използван е пълният възможен набор от статистически методи за проверка на хипотезите, които могат да се приложат към подобен род изследвания – факторен анализ, айтем анализ, дескриптивна статистика, дисперсионен, корелационен и регресионен анализ.

Във втория параграф на тази част са представени различията в стреса, бърнаута и стратегиите за справянето със стреса, както и в изведените фактори, свързани с трудовото изпълнение, а именно развитието и повишаването на професионалните компетенции, организационните стандарти за изпълнение и системата за възнаграждения. Основният акцент се поставя върху влиянието на стреса, бърнаута и стратегиите за справяне със стреса върху компонентите на трудовото изпълнение.

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертацията са изведени и обобщени ред резултати, които имат значение и приложимост в практиката. Изграден е модел на изследване, който отчита детерминиращата роля на стреса и бърнаута и на справянето с тях в управлението на трудовото изпълнение при работещи в социалната сфера. Обемът на извадката /524 изследвани служители в системата на социалното подпомагане и в сферата на социалните услуги/ позволява резултатите да се приемат като представителни и релевантни за социалната сфера. Направените констатации не само са аргументирани съобразно теоретичните анализи и резултати от досегашни изследвания, но и са изцяло съобразени с практиката и с конкретната ситуация. Резултатите ясно подчертават кои са работещите стратегии за справяне със стреса, отдават превес и подчертават ефективността на активните контролиращи стратегии като ключови за поддържане и повишаване на трудовото изпълнение и очертават спецификата според демографските характеристики на изследваните служители. Установените закономерности могат да бъдат приложени както при подобряване на системата за оценка на трудовото

изпълнение, така и при формиране на програми за превенция и обучение за справяне с професионалния стрес при работещи в социалната сфера.

Като научен ръководител на Сюзан Сейфетинова бих подчертала нейната добросъвестност при дизайна и провеждането на изследването, систематичността при структуриране на въпросника за измерване на трудовото изпълнение, както и умението да съотнесе получените резултати към конкретната професионална сфера и да изведе конкретни и работещи препоръки.

Заключение

Представеният дисертационен труд съответства на критериите за такъв род научни изследвания и публикации. В него е представен и обобщен обзор по значими проблеми от теоретична и емпирична гледна точка проблеми, осъществено и интерпретирано е изследване, чиито резултати са приложими и имат значение за практиката. Това ми дава основание напълно убедено да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждането на Сюзан Сейфетинова на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2.Психология (Организационна психология).

01.10.2019 г.

Проф. д.пс.н. Снежана Илиева